

КРИТИЧНЕ ТА КРЕАТИВНЕ МИСЛЕННЯ ЯК РУШІЙНА СИЛА
ДЛЯ СТВОРЕННЯ МАЙБУТНЬОГО УСПІШНОГО СПЕЦІАЛІСТАCRITICAL AND CREATIVE THINKING – THE DRIVING FORCE
FOR A FUTURE SUCCESSFUL SPECIALIST

В наш час ідея поєднання критичного та творчого мислення привертає все більшої уваги з боку зарубіжних та вітчизняних вчених. Спостерігається збільшення потоку інформації, з якою необхідно щоденно працювати кожній людині, але виникає питання щодо аналізу та синтезу наявної інформації та її критичного осмислення, виділення важливих характеристик, та знаходження нового підходу до проблеми. Розвиток критичного та творчого мислення стає головним завданням освіти в усьому світі, як важливої складової інтелектуального розвитку особистості.

Стаття присвячена одній з актуальних проблем поєднання критичного та креативного мислення для всебічного розвитку особистості. Зокрема, розкривається сутність таких понять як критичне та креативне мислення як одних з ключових вмінь 21 століття. Розглянуто історію та розвиток наукової думки щодо творчого та креативного мислення, як складової для створення ефективного продукту пізнання. Виділено, що творче мислення спрямоване на створення нового продукту пізнання, а критичне – це частина та складова творчого мислення. Визначено, що допитливість є однією з основних рис притаманних творчим особистостям. Більш того виділено, що основним етапом творчого мислення є осяяння та процеси пов'язані з ним. Творче мислення направлене на знаходження та висунення нових ідей та думок, щодо певних категорій та думок. Визначено також, що без критичного мислення, а саме без здатності проаналізувати та систематизувати вже існуючі ідеї та думки, нове не можливе.

Окреслено та обґрунтовано види вправ та завдань для успішного розвитку обох видів мислення під час занять англійської мови не тільки професійного, а й загального спрямування. Виділені інтернет ресурси і платформи для створення та використання завдань спрямованих на розвиток цих видів мислення. Виділено, що для гармонійного розвитку особистості і розвитку творчого та критичного мислення необхідно спонукати студента до самовдосконалення і взаємо- та самооцінки, як засобів для досягнення успіху.

Ключові слова: творчість, критичне та творче мисленням творчі завдання, піз-

навальна діяльність, самовдосконалення, взаємооцінка.

Nowadays, the idea of combining critical and creative thinking is attracting more and more attention from foreign and domestic scholars. There is an increase in the flow of information that everyone needs to work with daily, but the question arises of how to analyze and synthesize the available information and critically comprehend it, highlight important characteristics, and find a new approach to the problem. The development of critical and creative thinking is becoming the main task of education around the world as an important component of the intellectual development of the individual. The article is devoted to one of the topical issues of combining critical and creative thinking for the comprehensive development of the individual. In particular, the essence of such concepts as critical and creative thinking as one of the key skills of the 21st century is revealed. The history and development of scientific research on creative and creative thinking as a component for the development of an effective product of knowledge is considered. It is emphasized that creative thinking is aimed at creating a new product of knowledge, and critical thinking is a part and component of creative thinking. It is determined that curiosity is one of the main features inherent in creative personalities. Moreover, it is emphasized that the main stage of creative thinking is insight and the processes associated with it. Creative thinking is aimed at finding and putting forward new ideas and thoughts about certain categories and opinions. It is also determined that without critical thinking, namely without the ability to analyze and systematize existing ideas and thoughts, new things are not possible.

The types of exercises and tasks for the successful development of both types of thinking during English classes, not only for professional purposes but also for general ones, are outlined and substantiated. Internet resources and platforms for creating and using tasks aimed at developing these types of thinking are highlighted. It is emphasized that for the harmonious development of personality and the development of creative and critical thinking, it is necessary to encourage students to self-improvement and mutual self-esteem as a means to achieve success.
Key words: creativity, critical and creative thinking, creative tasks, cognitive activity, self-improvement, mutual evaluation.

УДК 378.147:811.111

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/56.1.32>

Волкова С.Г.,

ст. викладач кафедри англійської мови гуманітарного спрямування № 3 Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Тулякова К.Р.,

канд. пед. наук, доцент кафедри англійської мови гуманітарного спрямування № 3 Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Мелешко І.В.,

ст. викладач кафедри англійської мови технічного спрямування № 2 Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

21 століття стало викликом, як для студентів, так і для викладачів всіх напрямків. Сучасні студенти та учні повинні розвивати цілком нові навички та вміння. Школи та університети 21-го століття мають готувати студентів до іншого соціального життя, іншого економічного світу та більш вимогливих і орієнтованих на навички роботодавців. Все це вимагає від студентів та викладачів бути обізнаними в цифровій грамотності, бути членом

мультикультурного суспільства, бути мобільним та соціально комунікабельними з креативним та критичним мисленням. Таким чином, ми всі повинні розвивати та мати необхідні навички 21-го століття. Як і весь світ, Україна, незважаючи на всі труднощі, прагне розвивати свою освіту в усіх аспектах методів викладання, навчальних матеріалів і стратегій оцінювання, щоб підготувати своїх громадян до ефективного життя в бурхливому світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Всі нещодавні освітні реформи та навчальні програми зосереджуються на навичках 21 століття, їх інтеграції та впровадженні в навчальний процес. Відповідно, концепція навичок 21 століття стала дуже популярною в статтях та онлайн ресурсах останнім часом.

Ці навички були визначені на початку 21 століття понад 200 організаціями і провідними компаніями, а саме Adobe Systems Incorporated, Apple, Ford Motor Company Fund, Intel Foundation, Microsoft Corporation та іншими, а саме: відповідальність та адаптованість, ефективна комунікативність, творчість і допитливість, критичне та системне мислення, інформаційні навички і медіа грамотність та інші. Але важливість вмінь критично та системно мислити постійно зростає. На Всесвітньому економічному форумі у Давосі на 2025 рік, де постійно оновлюються переліки вмінь, необхідних для успішної кар'єри, міжнародні експерти поставили на четверте місце саме критичне мислення, а креативне та на п'яте креативне мислення [5, с. 39].

Ідея розвитку критичного мислення з'явилась у США та почала свій шлях у роботах відомих американських психологів 20 століття У. Джемса та Дж. Д'юї. Оскільки США однією з перших почала перетворення в інформаційну країну, то перший Інститут Критичного мислення з'явився саме там, був заснований М. Ліпманом та почав розробляти перші програми спрямовані на розвиток критичного мислення у молодого покоління.

В Україні також проводиться реформа системи освіти, і у Концепції реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» виділена така характеристика як патріот, всебічно розвинена особистість, що має навички критичного та творчого мислення та здатний до інновацій [1].

Крім того, проблемі формування критичного мислення у молодого покоління присвячені праці А. Кроуфорда, С. Манкістера, С. Метьюза, В. Саула та інші [4].

Отже, критичне мислення – це здатність виокремити проблему, критично оцінити та обробити її, аналізуючи всю наявну інформацію. Це також вміння послідовно будувати думки та наводити переконливу аргументацію. Критичне мислення застосовується у всіх сферах життя і передбачає залучення студентів до процесу засвоєння знань через міркування та глибоке мислення. Більш того, допитливість і вміння ставити запитання є необхідними характеристиками тих, хто мислить критично, оскільки вони завжди намагаються знайти відповіді на запитання, які вони ставлять.

Щодо творчості, то можемо зазначити, що цьому питанню присвячені праці науковців: І. Білої, [2, с. 8], О. Музики [3, с. 36] та інших. Всі вчені погоджуються, що без здатності проаналізувати та систематизувати вже наявні знання неможливо

створити щось нове, незнане раніше. Хоча найвищим моментом творчого процесу є саме осяяння, коли несподівано приходить на думка оригінальна ідея. Інноваційне або творче мислення має на увазі проведення пошуку, але у певних межах, окреслених сферами професійної чи соціальної діяльності. Воно є більш націленим та спрямованим на результат і потребує, відповідно, не тільки розвинутої уяви, а й знань досвіду та ґрунтовної професійної підготовки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Поєднання творчого та критичного мислення і їх розвиток під час навчання – ось основна проблема для виховання молодого покоління сьогодні, оскільки результат всього процесу – навчити людину застосовувати знання на практиці, де дуже часто творчість у роботі є основною вимогою. Сьогодні успішному працівнику потрібно бути не тільки обізнаним в своїй галузі, але й вміти знаходити нестандартні рішення для успішного кар'єрного росту. Творче мислення спонукає до розширення меж, які існують у раціональному світі і є основою для толерантності, співучасті та розуміння.

Метою статті є дослідження поєднання та розвитку критичного та креативного мислення в навчанні англійської мови під час уроків.

Виклад основного матеріалу. Інтеграція критичного та творчого мислення під час уроків англійської мови дозволяє студентам, які вивчають мову не тільки загального, а й професійного спрямування, створювати асоціації та інтерпретації і розвивати обидва види мислення. Такі вміння формуються, коли студенти розв'язують проблеми не лише відтворюючи інформацію, але формуючи нові знання та розвиваючи нові ідеї. Все це стає можливим за сприяння вчителя до дослідницької діяльності і призводить до більш самостійного опанування знань і розвитку критичного та творчого мислення.

Щодо форм роботи, які дозволяють розвивати критичне, і як результат, і творче мислення в учнів, то це можуть бути будь-які види завдань. Але перш за все, учні повинні навчитись ставити правильні питання до текстів, есе або інтернет ресурсів, щоб правильно їх проаналізувати та навчитись приводити аргументи і твердження до них. Це також сприятиме їхній здатності оцінювати лекції, заняття і матеріал, який викладений під час них, формувати власні аргументи, писати критичні есе.

Крім того, корисними для розвитку творчого та критичного мовлення є дебати, проведення аналізу засобів масової інформації, розв'язання проблемних завдань, а також само- та взаємо оцінювання і проєктна робота.

Можемо відзначити, що поступовий розвиток творчості повинен йти поряд із зростанням самостійності студентів, а також із оволодінням способів

вирішення проблем та завдань, розширенням пізнавальної діяльності, поглибленням, використанням міжпредметних зв'язків та вмінням знаходити нові нестандартні ідеї і шляхи вирішення задач.

Як ми можемо бачити, при виконанні різних завдань, критичне та творче мислення пов'язані між собою. На етапі постановки та аналізу проблеми ми бачимо, що відбувається перший перетин та взаємодія творчого та критичного мислення. Однаковим для обох типів мислення є виділення нових та відомих знань та стратегій.

Щодо видів діяльності для розвитку критичного та креативного мислення під час уроку, то ми можемо окреслити наступні: мозковий штурм, критична постановка питань, розпізнавання контексту, питання щодо встановлення зв'язків між темами, оцінка надійності джерел, виділення аргументів та доказів в текстах, що їх підтверджують, визначення джерела документів, хибні висновки, написання заголовків та передбачення змісту тексту, підготовка проектів та інші. Виконуючи всі ці види діяльності в аудиторії, вчитель має моделювати критичне мислення та творче, оскільки це дає студентам не лише модель, але й підґрунтя для подальшого розвитку.

На сьогодні існує багато інтернет платформ, які допомагають у розвитку творчих та критичних вмінь студентів, наприклад, Padlet, Ziteboard, Infogr.am, Stormboard, Miro, Classroomscreen та ін.

Викладач повинен спонукати студентів шукати причини, ставити запитання та аналізувати інформацію. Більш того, залучення учнів до рефлексії над власними роботами та роботами своїх одногрупників може мати позитивний вплив. Так після самоаналізу та обговорення ідей і помилок в проектах, більшість студентів наступного разу виконали завдання більш якісно та на новому, більш високому креативному рівні, ніж до обговорення.

Висновки. Отже, як навичка 21 століття, критичне та творче мислення стає необхідністю для тих, хто вивчає англійську мову професійного та загального спрямування, а не опцією. Забезпечення відповідної атмосфери для розвитку цієї навички є міждисциплінарним процесом і вимагає співпраці та взаєморозуміння між усіма, хто бере участь у процесі як викладання так і навчання.

Ідеальним методом для розвитку такого мислення у студентів є надання їм моделей від

викладача та залучення їх до виконання завдань і вправ, що передбачають аналіз, синтез, узагальнення, рефлексію та розв'язання проблем.

Творчість розвивається, коли студент виконує творчі завдання (написати твір, намалювати малюнок, створити фільм, написати музику, написати відгук чи анотацію на твір, створити презентацію, тощо). Критичне і творче мислення, уміння креативно підійти до проблеми, прогресує, якщо студенти не тільки відтворюють, але й створюють власну ідею. І розумне поєднання творчих завдань та вправ, які направлені на розвиток критичного мислення, є найбільшим досягненням для вчителя, як фасилітатора для прогресивної молоді.

Таким чином, поєднання критичного та творчого мислення перетворює навчання на цікавий та захоплюючий процес, який є активним, діяльним, когнітивним, якісним та продуктивним. Воно розвиває особистість студентів та допомагає з самореалізацією. Розвиток самодостатніх та креативних студентів потребує розвитку, як критичного, так і креативного мислення під час навчання, дослідницької та проєктної діяльності, вирішення проблемних задач. Розвиток цих вмінь потребує, як індивідуальної, так і групової роботи.

Подальшого дослідження потребують методи та форми роботи для обґрунтованого і всебічного поєднання, а також розвитку креативного та критичного мислення у студентів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про освіту : Закон України від 28.09.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 05.01.2023).
2. Біла І. М. Психологія дитячої творчості : навч. посіб. Київ : Фенікс, 2014. 137 с.
3. Музика О.Л. Рефлексія та ціннісна підтримка розвитку здібностей: підходи до побудови методики дослідження. *Творчий потенціал особистості: проблеми розвитку та реалізації* : матеріали Всеукр. науково-практ. конф., м. Київ, 15 лют. 2005 р. Київ, 2005. С. 187–190.
4. Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д. Технології розвитку критичного мислення учнів : навч. посіб. / ред. О. І. Пометун. Київ : Плянди, 2006. 220 с. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/487/48780/KritichneView.pdf> (дата звернення: 02.02.2023).
5. The Future of Jobs. *World Economic Forum*. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020/in-full> (date of access: 01.02.2023).